

Z GIMNASTYKI FRANCUSKIEJ FRANCISCO AMOROSA

Socjalizacja (łac. *socialis*) to zarówno proces, jak i rezultat owego procesu, w którym jednostka nabywa system wartości oraz normy i wzory zachowań panujące w danej zbiorowości¹. Socjalizacja to proces trwający całe życie człowieka; aliści jego maksymalna intensyfikacja występuje, kiedy dziecko rozpoczyna życie w społeczeństwie. Wówczas największą rolę odgrywają rodzice (opiekunowie), wychowawcy, rówieśnicy, szkoła. Na drodze socjalizacji człowiek poznaje społeczne normy postępowania, wartości i kształtuje swoją osobowość. W tym procesie ważne miejsce zajmuje edukacja fizyczna, której przydatność została dostrzeżona już w starożytności. Wówczas zaczęto tworzyć teoretyczne podstawy wychowania fizycznego oraz organizować miejsca, gdzie rozwijano sprawność fizyczną, kształtowano zainteresowania proruchowe, a także hartowano duszę.

Antyczni Hellenowie kształtowali osobowość młodzieży w gimnazjach. Były one dla Greków bardzo ważnymi obiektami. W nich koncentrowało się życie towarzyskie, kulturalne, naukowe, dokonywał się proces uspołeczniania, a wszystko toczyło się na kanwie aktywności ruchowej. Do instytucji greckiego gimnazjonu wiele wieków później zaczęli nawiązywać twórcy systemów gimnastycznych, wzorujący się na antycznym ideale kalokagatii. Jednym z nich był twórca nowoczesnego wychowania fizycznego we Francji – Francisco Amorosa. To właśnie jego działalność teoretyczno-praktyczna wykreowała francuski system gimnastyczny – jeden z czterech klasycznych systemów wychowania fizycznego, powstałych w XIX w. System gimnastyki francuskiej wykorzystując różne formy aktywności ruchowej dążył do kształcenia w młodym pokoleniu cech twórczych zgodnych z potrzebami rozwojowymi nowoczesnego społeczeństwa industrialnego, dzisiaj powiedzielibyśmy: ludzi kreatywnych i o wysokim morale, którzy podtrzymują sprawność i zdrowie do późnych lat życia.

¹ Zob. B. Szacka (2003) *Wprowadzenie do socjologii*. Warszawa; P. Sztompka (2007) *Socjologia*. Kraków.

W przeciwieństwie do szwedzkiego, niemieckiego czy angielskiego, system francuski na ziemiach polskich nie należał do powszechnie znanych; można nawet śmiało stwierdzić, że i współcześnie wiedza o nim nie jest zbyt duża.

Francisco Amoros – życie i działalność

Don Francisco Amoros urodził się w 1770 r. w Walencji². Od wczesnej młodości przejawiał zainteresowania militarne, które ziściły się w jego życiu zawodowym. Po odbyciu służby wojskowej został zawodowym żołnierzem. W 1793 r. został mianowany majorem i znalazł się w Radzie Rządowej swego rodzimego kraju. Wówczas powierzono mu prowadzenie ćwiczeń fizycznych w wojsku. Przeświadczony, że tylko dobrze zorganizowana kultura fizyczna stanowi podstawę wychowania narodowego, przystąpił Amoros do utworzenia ośrodka sportowego dla użytku wojska w Madrycie, który był jednym z pierwszych tego typu placówek w Europie. Czasy panowania króla Karola IV były dla Amorosa bardzo pomyślne. Cieszył się powszechnym szacunkiem i uznaniem ze strony króla, co znalazło wyraz w mianowaniu go preceptorem infanta Don Vincenta de Paula. Jednak ta prosperita nie trwała długo.

Pod rządami Ferdynanda VII Amoros znalazł się w niełasce. Został uwięziony i zdegradowany, a po ułaskawieniu zmuszony był do opuszczenia Hiszpanii. Zawiedziony, skorzystał z politycznej zawieruchy jaką wywołał Napoleon Bonaparte. Gdy nadarzyła się okazja opowiedział się po stronie Napoleona I, czemu dał wyraz w 1808 r. Będąc członkiem Cortès de Bayonne, głosował na korzyść Józefa I, który został królem Hiszpanii. Lojalność wobec Józefa I, brata Napoleona Bonapartego, została sownie nagrodzona. Nie tylko przywrócono mu stopień wojskowy i utracone wcześniej stanowiska, ale również mianowany został radcą stanu, zawiadowcą generalnym policji i komisarzem królewskim w prowincjach Burgos i Guispucoa. Owe godności i zaszczyty były dla niego chlubnym dodatkiem do pasji życiowej, jaką była praca na rzecz upowszechniania gimnastyki. Ponad wszystko cenił sobie to, że był nauczycielem wychowania fizycznego w Instytucie Pestalozzkiego w Madrycie³. Niestety i tym razem dobra passa nie trwała długo – zakończyła się wraz z upadkiem Józefa I w 1814 r. Zmuszony ponownie opuścić Hiszpanię, przyjął obywatelstwo francuskie i udał się do Paryża, gdzie do

2 Opracowano na podstawie: L.V. Tamayo (1882) *Historique de la gymnastique moderne. Introduction, portrait et biographie du colonel Amoros*. Paris; „American Physical Education Review” (June)1904, Vol. IX, s. 99-102; F.E. Leonard (1915) *Pioneers of Modern Physical Training*, New York, s. 43-48; R.F. Sirvent (2007) *Memoria y olvido de Francisco Amoros y de su modelo educativo gimnástico y moral*. „Revista Internacional de Ciencias del Deporte” 6(3), 24-51 <http://www.cafyd.com/REVISTA/art3n6a07.pdf>.

3 Instytut ten w Madrycie został otworzony pod koniec 1806 r. Ćwiczyli w nim chłopcy w wieku 5-16 lat.

końca swych dni poświęcił się upowszechnianiu i urzeczywistnianiu własnych idei z dziedziny gimnastyki.

Początki działalności nie były łatwe. Amoros nie był jedynym propagatorem gimnastyki w Paryżu. Wzorowa praca w zakładzie Durdan (rue d'Orleans 9, później rue Daubenton), gdzie nauczał szermierki i gimnastyki wzbudziły zaufanie opiniotwórczych kół rządowo-królewskich. Toteż już w 1817 r. na zlecenie ministra wojny Gouvière de Saint-Cyr przeprowadził kurs gimnastyczny dla żołnierzy, a w dniu 4 listopada 1819 r. otrzymał pozwolenie na założenie na placu Duplex w Grenelle ośrodka sportowego. Ośrodek ten mieścił się w parku, na terenie 5 hektarów i był luksusowo urządzone oraz wyposażony w przyrządy gimnastyczne, głównie zaprojektowane przez Amorosa. Znajdowały się one na otwartym terenie i w sali gimnastycznej. Miejsce to imponowało swym rozmachem, albowiem na jego zagospodarowanie w przeciągu 12 lat Amoros wydał zawrotną wówczas sumę 350 tysięcy franków⁴. Ta Szkoła Gimnastyki Wojskowej i Cywilnej (Gymnase Normal Militaire et Civil) początkowo rozwijała się nad wyraz pomyślnie, do czego przyczyniali się jego współpracownicy – lekarz Beguin, chirurg Verdier oraz fizjolog Broussais. Toteż, w dowód uznania dla jego działalności, w 1829 r. Amoros został mianowany pułkownikiem i inspektorem generalnym wychowania fizycznego w wojsku. Rok później (1830 r.) Amoros wydał dwutomowy podręcznik gimnastyki *Manuel d'éducation physique, gymnastique et morale*), w którym wyłożył zasady oraz metodykę ćwiczeń fizycznych. Warto nadmienić, iż podręcznik ten, w 1835 r. został nagrodzony przez Królewską Akademię Nauk. Wydawać się mogło, że w nowej ojczyźnie Amoros odnalazł spokój i sprzyjający klimat do pracy, ale znane porzekadło „fortuna kołem się toczy” znowu dało znać o sobie. Pomimo wspaniałych sukcesów, pomimo tego, że Szkoła Amorosa rozwijała się i jej teoria zaczęła trafiać do wszystkich ośrodków wojskowych, nagle pojawiła się niedająca się niczym wytłumaczyć obojętność wobec wychowania fizycznego, co w 1832 r., doprowadziło do uchwalenia niekorzystnych zmian odnośnie finansowania szkoły Amorosa. Ich efektem było zmniejszenie rocznej subwencji z dotychczasowych 60 tysięcy na 20 tysięcy franków. Od tego momentu zaczął się stopniowy upadek placówki, który doprowadził do jej zamknięcia w 1837 r.

Po zlikwidowaniu ośrodka w Parku Grenelle, zniechęcony porażkami, wobec biernej postawy władz uniemożliwiającej działalność na szeroką skalę, Amoros stworzył prywatny ośrodek na Polach Elizejskich (Gymnase civil orthosomatique). To w nim właśnie Amoros oddał się bez reszty pracy na rzecz gimnastyki cywilnej. Ośrodek ten zarówno w swej symbolice, jak i w założeniach architektonicznych nawiązywał do antycznego gimnazjonu, co potwierdza choćby tympanon i fronton budynku mieszczącego zakład Amorosa,

4 F.E. Leonard, *op. cit.*, s. 47.

na którym umieszczone były napisy: „Gimnazjum cywilne i ortopedyczne”, „mens sana in corpore sano” oraz „podstawowym celem gimnastyki jest jej dobroczynne działanie” Cztery ozdabiające fronton pilastry zwieńczały podobizny: Herkulesa, Merkurego, Minerwy i Apollona. Bynajmniej nie był to wyłącznie motyw zdobniczy, lecz celowy zabieg. Tym właśnie bogom mitologia przypisała najbardziej pożądane atrybuty. Za siłę, odporność, odwagę odpowiadał Herkules; energią rządził Merkury, systematycznością, wytrzymałością sterowała Minerwa; wdzięk, zdrowie, piękno znajdowały się w gestii Apollona. A zatem wyrabianiu i umacnianiu tych właśnie cech miała sprzyjać gimnastyka. Ośrodek ten stał się jednym z wielu działających wówczas zakładów gimnastyki higienicznej i ortopedycznej⁵. Zdobyte doświadczenie w ośrodku w Grenelle procentowało w działalności we własnym zakładzie. Należy podkreślić, iż Amoros ciągle doskonalił swój system, wierząc, że znajdzie zrozumienie u rządzących. I rzeczywiście, przedstawiciele tych samych urzędów, które w 1837 r. pozbawiły Amorosa funkcji organizatora gimnastyki, ponownie zwrócili się do niego w 1846 r., aby opracował skrócony program gimnastyki wojskowej. Powierzenie mu owego zadania, wynikające z braku lepszego kandydata, było uznaniem dla jego osoby i dzieła. Dwa lata później (1848) Amoros zmarł. Został pochowany na cmentarzu na Montparnasse. W 1880 r. (w 110 rocznicę urodzin Amorosa) francuskie towarzystwa gimnastyczne i zrzeszeni nauczyciele gimnastyki ufundowali pamiątkową tablicę upamiętniającą zasługi Amorosa.

Pedagogiczne i moralne aspekty gimnastyki francuskiej

Swoje podstawy system gimnastyki francuskiej zawdzięcza hiszpańskiemu pułkownikowi Francisco Amorosowi, w którego dziele należy szukać najlepszych zasad gimnastyki francuskiej XIX w. Gwoli ścisłości nie on jest jej twórcą, lecz jako jedyny potrafił odpowiednio ją usystematyzować, tworząc dzieło wspaniałe i to nie tylko ze względu na zasady techniczne, które wprowadził, ale także i dlatego, że poprzez aktywność ruchową starał się wpłynąć na moralność narodu francuskiego. Przed nim zasady tej gimnastyki zostały po części już opracowane i niektóre jej fragmenty odnajdujemy między innymi w dziełach lekarza Mercurialisa, nauczyciela gimnastyki Tuccaro i lekarza – pedagoga Jana Verdiera. Z licznych opracowań Amoros stworzył jedną całość, którą z powodzeniem możemy nazwać jego dziełem, albowiem lepiej niż jego poprzednicy rozumiał istotę aktywności ruchowej. Jako jeden z nielicznych praktyków – nie lekarzy w pierwszej połowie XIX wieku zwrócił uwagę, że świadomość pracy fizjologicznej uczy regulować i ekonomicznie

⁵ Zakład gimnastyki higienicznej i ortopedycznej Amorosa posłużył za wzór Ludwikowi Bierkowskiemu, który w Krakowie w 1837 r. otworzył Krakowską Szkołę Gimnastyczną.

używać siły, i żeby wyuczyć dzieci prawidłowych ruchów, nauczyciel najpierw musi nauczyć je umiejętności odczuwania ruchu. Inaczej mówiąc ćwiczący powinien wyczuwać, a zarazem odczuwać ruch, aby odnosić wrażenie doznania efektów danych ćwiczeń ruchowych⁶.

Amoros zaangażował świadomość w wykonywanie ćwiczeń, co odróżnia system francuskiej gimnastyki od gimnastyki niemieckiej Jahna i szwedzkiej Linga, którzy w swych systemach i technice nauczania ruchów bazowali na automatyzmie ćwiczeń. Ani Jahn, ani Ling, w przeciwieństwie do Amorosa, nie zdawali sobie sprawy, że świadomość wykonywanych ruchów powoduje aktywny stosunek do własnej motoryczności. Amoros stworzył swój system mając na uwadze naturalistyczną szkołę Buffona, opierając się na prawach biologii ogólnej, dostosowując je do czasów i warunków życia danego osobnika. To właśnie wyróżniało system francuskiej gimnastyki od pozostałych dwóch, przy czym większość szczegółowych informacji dotyczących tego systemu, jak dotąd na ogół nie znajdują miejsca w żadnych polskich opracowaniach. Toteż warto ponownie przyjrzeć się dziełu Amorosa, które dało podstawy pod późniejszy rozwój systemu gimnastyki francuskiej.

Gimnastyka według Amorosa to „nauka rozumowa (konceptualna) o naszych ruchach, o ich związkach z naszymi zmysłami, z naszym rozumem, z naszymi uczuciami, obyczajami i rozwojem wszystkich naszych zdolności”, to metodyczne opracowanie dotyczące rozwoju zdolności ruchowych, aby jak wyrażał się Amoros – „oddawać znakomite usługi państwu i ludzkości”, albowiem celem gimnastyki jest „świadczanie dobra i pożytku społecznego”⁷. Gimnastyka była częścią wychowania ogólnego i zarazem podstawą tego wychowania. System opierał na odpowiednio dobranych ćwiczeniach, mających utrwalić w świadomości szereg przyzwyczajzeń ruchowych, albowiem intencją Amorosa było wyrobienie nawyków uczestnictwa w całożyciowej aktywności ruchowej. Do osiągnięcia zamierzonego celu Amoros posługiwał się własną techniką nauczania.

Ćwiczenia gimnastyczne zaczynał od połączonych ze śpiewem ćwiczeń rytmicznych, przyznając im wyższość nad wolnymi ćwiczeniami, albowiem znacznie wcześniej i łatwiej bywają przyswajane przez ćwiczących. Przy ćwiczeniach trudniejszych Amoros odwoływał się do oddziaływania intuicyjnego, które opierało się na zmysłach słuchu (opis ćwiczenia), wzroku (demonstracja ćwiczenia), dotyku wewnętrznego, uczących wyobrażenia danego ruchu, co ćwiczący musieli sobie przyswoić przed praktycznym wykonaniem ćwicze-

6 Ch-J-B Amyot (1852) *Histoire du colonel Amoros, de sa méthode d'éducation physique et morale, et de la fondation de la gymnastique en France*. Paris.

7 F. Amoros (1848) *Nouveau manuel complet d'éducation physique, gymnastique et morale*, t.1. Paris, przedmowa s. I; zob. F. Amoros, Nowy, pełny podręcznik wychowania fizycznego i moralnego [w:] K. Hądzelek, R. Wroczyński (1968) *Główne kierunki rozwoju wychowania fizycznego od końca XVIII wieku do 1918 roku*. Wrocław – Warszawa – Kraków, s. 56.

nia. Tym sposobem ćwiczący, dzięki przyswojeniu sobie zadań do wykonania, był w stanie ćwiczenie wykonać w ramach własnych możliwości, ponieważ intuicja dostarczała mu poszczególnych elementów w formie syntetycznej, składających się na dany zespół ruchów. To właśnie było wyróżnikiem techniki francuskiej, która, co było bardzo istotne, miała oparcie w wykładach poświęconych omówieniu anatomii i fizjologii ustroju ludzkiego oraz mechaniki ruchów. Amoros wychodził z założenia, że pojęcie czynności opisujące narządy ruchów musi równocześnie tłumaczyć ich działanie, jak na przykład to, że wyzwalamie się energii kinetycznej wiąże się z uczuciami wewnętrznymi, od których w dużym stopniu zależy mechanika ruchowa ustroju ludzkiego. W związku z tym 14 pierwszych lekcji przeznaczonych były na omówienie podstawowych zagadnień z anatomii i fizjologii, a także mechaniki ruchu. Metoda Amorosa stanowiła pewną całość, w której procesy pedagogiczne miały gruntowną podbudowę praw naukowych, praw znajomości strukturalnej człowieka⁸.

Bardzo ważną sprawą było zaprowadzenie karty fizjologicznej, którą posiadał każdy z ćwiczących. Jak pisał Amoros – „z chwilą, gdy karta wypełniona jest prawidłowo, posiadamy mnóstwo danych, które dokładnie stwierdzają stan fizyczny i moralny ucznia. Te dane wskazywać nam będą środki, którymi będziemy musieli posługiwać się, chcąc prowadzić ćwiczenia w zależności od zamiłowań i możliwości ucznia. Ćwiczącego zresztą należy w dalszym ciągu obserwować, aby stopniowo uzupełniać i poprawiać kartę. Znając np. wzrost ucznia można ustalić wysokość, z której może skoczyć – bez narażenia się na jakiegokolwiek niebezpieczeństwo podczas pierwszych jego lekcji; ciężar jego ciała wskazuje, jaka jest wydolność siły; barwa skóry, ukształtowanie ciała – dostarczają nam innych wskazówek”⁹ Aby należyście przeprowadzić te badania, ośrodek gimnastyczny Amorosa posiadał całą galerię różnych przyrządów, dzięki którym istniała możliwość indywidualizowania ćwiczeń. „Na co zda się – zwykł mawiać – nauka ruchu, która nie uczy, jak racjonalnie wykorzystać siłę, jak poznać efekt, który wywołuje na zespoły mięśni i trzewia, jak ją oszczędzać i zatrzymać w chwili, gdy moglibyśmy jej nadużyć.[...] Niejeden uczeń, niejeden nauczyciel nabawił się kalectwa, uważając ostrożność za środek zbyt cenny” Toteż wpajał uczniom zasadę, że „siła tak pożyteczna i niezbędna, odgrywa w gimnastyce rolę najmniej ważną”¹⁰.

Amoros rozróżniał następujące rodzaje gimnastyki:

- gimnastyka cywilna i przemysłowa,
gimnastyka wojskowa,
gimnastyka lecznicza,

8 G. Hébert (1936) *L'Éducation Physique, Virile et Morale par la Méthode Naturelle*. Paris.

9 F. Amoros, *op. cit.*, t. I, s. 62-65.

10 M. Lablé (red.) (1930) *Traité d'éducation physique*. t. II. Paris, s. 19.

gimnastyka sceniczna i akrobatyczna, która nigdy nie była przedmiotem jego zainteresowania¹¹.

Każda z tych gimnastyk miała zasób ćwiczeń odpowiedni do jej rodzaju, oraz zasób ćwiczeń ogólnych, typowych w gimnastyce ogólnorozwojowej. Szczególną uwagę darzył Amoros gimnastykę przeznaczoną dla ogółu. Zajmowała ona specjalne miejsce w jego działalności. Wyróżnił w niej dwa rodzaje ćwiczeń:

ćwiczenia podstawowe, czyli takie, które powinny być uprawiane przez wszystkich, gdyż mogą być praktykowane bez specjalnych przyrządów, przyborów, niezależnie od warunków pracy i nieponosząc przy tym żadnych kosztów.

ćwiczenia objęte gimnastyką ogólnorozwojową, przez którą rozumiał rozwijające narządy ruchu ćwiczenia z zastosowaniem przyrządów¹².

Zasób i rodzaj poszczególnych ćwiczeń miał charakter utylitarny i opracowany był pod kątem umiejętności potrzebnych poborowemu i także przydatnych w życiu codziennym bądź w sytuacjach ekstremalnych. Wszystkie ćwiczenia zgrupowane były w seriach, odpowiednio stopniowane i przystosowane do potrzeb gimnastyki szkolnej oraz dostosowane do rozwoju fizycznego dzieci. Każde ćwiczenie poprzedzone było dokładnym omówieniem wyjaśniającym jego znaczenie i cel. „Nie należy stosować gimnastyki o suchej nomenklaturze, gdyż prowadząc w ten sposób ćwiczenie, wychowamy ludzi maszyny”¹³ – mówił Amoros.

Dzieci biorące udział w zajęciach obowiązywały specjalne stroje – krótkie kaftany i długie spodnie. Opasane były gumowymi pasami z otworami, które umożliwiały zawieszanie się w razie potrzeby. Każda lekcja rozpoczynała się w sali gimnastycznej rytmicznym śpiewem, do którego dostosowywano ćwiczenia elementarne o odpowiedniej rytmice. Ćwiczenia te musiały być wykonywane z ścisłą dokładnością, harmonijnie w takt śpiewu. Następnie przystępowano do różnorodnych marszów, również przy akompaniamencie śpiewu. Po tych wstępnych ćwiczeniach uczniowie udawali się na stadion. Przed ćwiczeniami właściwymi uczniowie wykonywali kilka biegów oraz tzw. „małe walki” (zabawy z mocowaniem). Biegi były stopniowane w zależności od zaawansowania uczniów ich wieku. Stosowano w kolejności biegi wolne, biegi z obciążeniem oraz biegi z przeszkodami. Za obciążenie służyły worki napełnione piaskiem, ważące od 2,5 do 25 kg, w zależności od siły i wytrzymałości uczniów. Przed walkami nauczyciel przy pomocy dynamometru sprawdzał siłę nacisku, pchnięcia, uderzenia i noszenia, segregując młodzież zgodnie z uzyskanymi parametrami. Następnie uczniowie ćwiczyli w indywidualnie dobranych pozycjach. Te ćwiczenia miały na celu wyrobienie i wzmocnienie

11 F. Amoros, *op. cit.*, s. VIII; zob. też K. Hądzelek, R. Wroczyński, *op. cit.*, 51.

12 M. Lablé, *op. cit.*, s. 26-46.

13 *Op. cit.*, s. 46.

mięśni nóg, ramion i całego tułowia. W połowie lekcji następowała przerwa, która była wykorzystywana na zajęcia teoretyczne w sali fizjologicznej, która była przepełniona różnymi poglądowymi tablicami z fizjologii i anatomii, wykresami, rycinami, wynikami osiągniętymi przez wychowanków, kartami statystycznymi itp. W tej sali odbywały się wykłady i dyskusje prowadzone najczęściej przez samego Amorosa. Na wstępie uczniowi zapoznawali się z osteologią oraz miologią, co przygotowywało ich do należytego zrozumienia podstawowych zasad biomechaniki. Następnie przy pomocy dynamometru mierzono siłę i notowano na kartach fizjologicznych ewentualny jej wzrost. Na tych kartach zapisywano również wagę, wzrost, stan zdrowia oraz cechy charakteru. Po tej przerwie wszyscy uczniowie udawali się na tzw. „duże ćwiczenia”, które miały charakter bardziej użyteczny niż ćwiczenia elementarne z pierwszej części lekcji. W skład tych ćwiczeń wchodziły: walki dłoni, przedramion, ramion i całego ciała, wchodzenie na drabiny skośne lub pionowe, maszty, sznury, tyczki, mury itd.

Uczniowie ćwiczyli również skoki wwyż, w dal, o tyczce. Po ostatnich ćwiczeniach wszyscy znowu wracali do sali fizjologicznej, aby po indywidualnej analizie zdać sobie sprawę z wartości swej pracy nad ćwiczeniami, z odniesionych korzyści lub popełnionych błędów. Był to pewnego rodzaju egzamin świadomości, cieszący się dużym uznaniem ze strony uczniów. W tej właśnie swoistej próbie upatrywał Amoros moralną wartość, a także najlepsze walory pedagogiczne swego systemu¹⁴.

Stworzony przez Amorosa system opracowany był metodycznie i nie było w nim ruchów zbytecznych ani wirtuozostwa, bowiem ćwiczenia były tak dobrane, aby służyć do pobudzenia i uruchomienia możliwości ruchowych, uwzględniając budowę ciała. Technika nauczania ćwiczeń fizycznych nie zawężała osobnika do systemu ruchów ograniczonych do jednego przeznaczenia, lecz rozwijała zdolności ruchowe bliskie wszystkim. Była to nauka ogólna ruchu, pozbawiona znamion specjalizacji. Opracowane przez niego założenia pedagogiczne opierały się na pracy fizjologicznej, umysłowej i moralnej. Intencją jego było, aby każdy regularnie uprawiał aktywność ruchową przystosowaną do indywidualnej struktury organizmu z własnym poczuciem rytmu, która była świadomym aktem umysłowym, zakładającym, iż aby wola mogła należycie kierować ruchami, musi zdawać sobie sprawę z wewnętrznej działalności organizmu, przez co staje się prawem moralnym, kierującym wolę do „czynienia dobrego”

Generalnie Amoros był świadomy tego, iż każdy człowiek żyje w określonym środowisku, otoczony wytworami kultury, za której pośrednictwem uczy się i przyswaja sobie wzory zachowań. Lekcje gimnastyki miały uczyć

¹⁴ *Op. cit.*, s. 51-58; szczegółowy opis ćwiczeń i ich wyjaśnienie patrz F. Amoros, *op. cit.* T. 2. Paris.

między innymi jak należy postępować w trudnych sytuacjach. Uczyły jak wykorzystywać zdobyte umiejętności ruchowe i wyrabiały nawyki czynnej rekreacji.

Pomimo wartości pedagogicznej metody Amorosa, w niewielkim stopniu weszła ona do programu szkół, bowiem jej twórca nie potrafił należycie do niej przekonać opinii publicznej. Zbyttno się rozdrabniał, zbyt dużo pisał w formie małych broszur, zbyt dużo uczył, nie myśląc o kontynuacji swego dzieła. Dodatkową przeszkodą był jego trudny charakter. Wszystkich i wszystko miał za nic. Liczył się tylko on i jego gimnastyka. Każdy inny na jego miejscu starałby się naprawiać swe błędy. Amoros był jednak głuchy na wszelkie rady. Zbyt pewny siebie, drażnił opinię publiczną wiecznym napływem reklam, co w konsekwencji spowodowało odmówienie mu wszelkich kredytów, które przeznaczał na modernizację przyrządów. Powodem klęski Amorosa było nadużywanie przyrządów, jak również zniekształcenie systemu po jego śmierci przez następców. Amoros całe życie bałwochwalczo faworyzował przyrządy. Każdemu nowemu ćwiczeniu towarzyszył nowy przyrząd, który w jego mniemaniu świadczył o nowoczesności gimnastyki. Nie chciał przyjąć do wiadomości, że przyrząd jest tylko zwykłym środkiem i nigdy nie próbował opracować kompletu ćwiczeń w zastosowaniu do ograniczonej liczby przyrządów. Rzeczy uboczne kryły cel główny. Przede wszystkim był ofiarą swych pomocników, którzy po jego śmierci wypaczyli zupełnie jego metodę i z techniki pedagogicznej stworzyli machinalną praktykę, pozbawiając ją świadomej aktywności, która właśnie stanowiła o jej wartości pedagogicznej.

Oceniając Amorosa, jako twórcę systemu, należy pamiętać, że sposób prowadzenia ćwiczeń przez jego uczniów nigdy do niego ani do jego metody nie należał. Jedynie, co można mu zarzucić, że w kilku rozdziałach swego podręcznika nazbyt mocno „zmilitaryzował” swą gimnastykę, co późniejsi instruktorzy nazywający siebie „amorozowcami” wykorzystali, aby wszystko zmilitaryzować. Byłoby jednak niesprawiedliwe pominąć fakt, że to Szkole Gimnastycznej w Joinville zawdzięczamy zachowanie podstawowych zasad metody Amorosa, na których opierali się dwaj nowi twórcy systemu gimnastyki francuskiej: Démeny i Hérbert, których poglądy można współcześnie odnaleźć we współczesnej teorii treningu, jak i ruchach proekologicznych.

Pomimo, iż system gimnastyki francuskiej ma obecnie głównie znaczenie historyczne, może być inspirujący dla współczesnych nauczycieli wychowania fizycznego, którzy uczniom wpajają, że aktywność ruchowa podtrzymuje sprawność i zdrowie do późnych lat życia oraz to, że za jej pośrednictwem człowiek wyzwala swoje najlepsze cechy charakteru ułatwiające koegzystencję w społeczeństwie.